

КРИЛАТІ

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

76

СІЧЕНЬ
1963

Дорогі друзі!

КРИЛАТИ — журнал української молоді

The Winged Ones —
Monthly magazine for Ukrainian Youth.

Les Ailes — revue
ukrainien de jeunes

Los Alados — revista
de la juventud ucraniana

Die Geflugelten — ukrainische
Jugendzeitschrift

ВИДАЄ ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

Виходить щомісяця (крім серпня)

Редакція Колегія
Головний редактор
Леонід Полтава

Адреса Редакції та Адміністрації:

„KRYLATI”
315 East, 10th St.
New York 9, N. Y. U. S. A.

Редакція застерігає право
скорочувати матеріали та правити мову
Ціна одного примірника:
у США і Канаді — 50 центів,
у країнах Південної Америки — 25 ц.,
у всіх інших країнах — 30 центів
чи їх рівновартість.

В оформленні цього числа взяли участь мистці: Галина Мазепа, А. Варивода, Л. Кузьма, П. Сидorenko.

Printed in USA.

Центральна Управа СУМ віддавна турбується потребою журналу для старшого юнацтва. Проведена підготовка дозволяє нам тепер дати у Ваші руки журнал, якого Ви так довго очікували.

Від нині українське юнацтво зможе нарівні з молоддю інших державних народів пишатися своїм окремим журналом. Цей журнал, як вказує його назва — “Крилаті” — має бути для українського юнака і юначки тим двигуном, що мов на крилах носитиме їх у славне минуле України, в її бурхливе, важке й повне героїзму сучасне, в її величне, могутнє майбутнє. Журнал “Крилаті” має допомагати Вам підноситись до висот Божеського, високо понад мізерну пересічність людей з назви, що їх ідолом у житті є тільки багатство та вигоди. Він, оцей Ваш журнал, з висот крилатих має показати Вам широкі життєві обрії і мету, до якої Ви маєте у Вашому житті прямувати. “Крилаті” мають дати поштовх Вашій уяві до пізнання і засвоєння нових знань, окрилити Вашу думку жагучими бажаннями до сміливого рейду, до широких починів і діл в ім’я прийнятого нами всіми гасла “Бог і Україна”. “Крилаті” нагадуватимуть нам постійно про нашого Патрона Архистратига Михаїла, що з вогненним мечем і непоборними силами небесних когорт стоїть, готовий на прю з силами всякого зла.

Журнал “Крилаті” має також пов’язати нас із модерною епохою техніки, яка позначається спробами летів людини в міжпланетарні простори. Українська молодь не може відставати від тих великих наукових здобутків, а й собі прямувати до їх закріплення.

Щоб “Крилаті” могли виконати своє завдання, потрібно також Вашої тісної співпраці у формі листів і світлин до Редакції, Вашої допомоги у масовому розповсюджуванні “Крилатих” між знайомими (а також не забувати за них платити). Видавництво розраховує на Ваше активне і жертвеннє відношення до журналу.

Вітаємо Вас нашим юнацьким “Гартуйсь!”

Видавництво

КРИЛАТИ

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Тут народився Христос

Переїздимо автом ізраїльсько-йорданський кордон і ось ми у Вифлиемі, привітному, гостинному йорданському місті з двадцятьма тисячами мешканців, переважно арабів. Тут – Свята Земля для християн усього світу. Он там, у Вифлиемській ясцині, до якої треба зійти сходами, – там 1962 роки тому народився Ісус Христос!

Стараемось по-змозі швидше іти в барвистому, різноманітному на-тovпі людей: тисячі паломників прибули сюди, щоб провести без сну ніч Народження Спасителя. Де-не-де бачимо мінарети, а всюди – сліди різних культур, адже нині тут араби, а були колись хрестоносці, були тут і турки... Тут починалась історія християнського світу.

О 10 годині вечора розпочинаються біля високої "Колиби пастухів" відправи християнських Богослужень у різних обрядах, та всі вони зливаються в єдиному співі "Слава во вишніх Богу і на землі мир". Богослуження відбуваються у всіх церквах, що стоять біля Церкви Церков – Церкви Різдва Христового. Вона поставлена на тому місці, де саме треба шукати початків християнства. З Церкви Різдва Христового йдемо

міцними, вічними сходами до Вифлиемської ясцині.

"Тут з Діви Марії народився Христос" – читаєш ці слова, написані по-латинському довкола срібної зорі на долівці Вифлиемської ясцині, – і по тілу пробігає неначе струм. Тридцять дві лямпи освітлюють стелю ясцині, прикрашену мармуром, малюнками, килимами–дарами. Зата-мовуємо подих, вдивляємося у вівтар за перегородкою: це там благословенна Господом Пречиста Марія повила своє немовля, а нашого Спасителя Ісуса Христа! У багатьох паломників–прочан сло-зи на очах, на устах – молитва подяки. Тут зібралися люди різ-них народів і мов, але всіх їх об-єднє християнська любов і ра-дість.

Вифлиемська ясцина – спільна святість усіх християн світу. Не-наче джерело могутньої ріки – тут джерело нашої віри, синтеза нашо-го життя: "Бог і Батьківщина!" Коли залунав спів і радісні вигуки "Христос Родився!", – всі одер-жуvali прісний арабський хліб, і як десятки століть тому, – ми всі на полі ділилися ним із відо-мими нам і незнайомими прохожи-ми. На Святій Землі, отут, в істо-ричному Вифлиемі, де неначе

Леонід ЛИМАН

ВІЧНЕ

Стоять ряди засніжених ялин
Далеких днів пригадуються дати,
Коли на світ явився Божий Син,
Щоб вічно жить, ніколи не вмирati.

Щоб вірою од люду одвести
Сумні часи Гомори і Содому,
Та хрест тяжкий судилася нести
З вінком терновим на чолі блідому.

Але ми віримо: колись грядуть
Нові світи, жадана перемога,
Хоч і тепер сумні вітри гудуть,
Зима, сніги, а за Дніпром тривога.

I ми тепер із іменем Творця
Йдемо на бій, лишаєм рідні хати,
Щоб Україну берегти в серцях,
Щоб вічно жить, ніколи не вмирati.

Андрій відчинив двері гаражу, ввімкнув світло і на хвилину став, щоб полюбуватись новим блискучим "бюїком". Він заслужив такого від батька різдвяного подарунку: з відзначенням закінчив каледж, піде на державну стипендію до університету. Плечистий юнак з чорними, блискучими від радості, очима впевнено сів за кермо.

Через кілька хвилин мчав до Лінкольн-тунелю, де на площі красувалась велетенська ялинка. Надходила радісна новорічна ніч, не звичайна собі, а Новорічна! І юнак Андрій поспішав з Нью-Йорку до містечка, де працював його добрій, завжди свіжо виголений, трохи сумний батько. Треба встигнути привезти свого татуся додому з праці (постійно він повертається автобусом), заки ще надійде ця особлива ніч! Батько Андрія, також Андрій, працював на фабриці-гуті, де з шкла виготовляли чудові вази та келехи. Цим він займався ще вдома, в Україні. Андрій-син – народився в Україні, але знов про ту Батьківщину лише з розповідей батьків: був тоді дуже малий, коли громіла війна і треба було рятуватися від фашистів і комуністів.

Швидко мчить авто, юнак Андрій наспівує пісню, яку завчив цього літа в сумівському таборі:

"Соловейку, рідний брате,
Виклич мені дівча з хати!" ...

Ввімкнув радіоприймач. Радісна байдура музики долучилась до тихого шуму мотору. Обдумував, чи сподобається батькові його подарунок: чудово оправлений великий зошит, у якому батько писатиме свої спогади з боротьби за вільну Україну.

Коли "бюїк" підкотився до фабричної брами, батько саме хотів іти до свого автобусу.

– Батьку! Я тут, до тебе! – гукнув Андрій-син і зручно підкотив під саму браму.

– Дякую, синку! Оце так несподіванка! Справді новорічна! Дякую, що приїхав по мене.

– Я дякую, бо ти купив мені чудове авто!

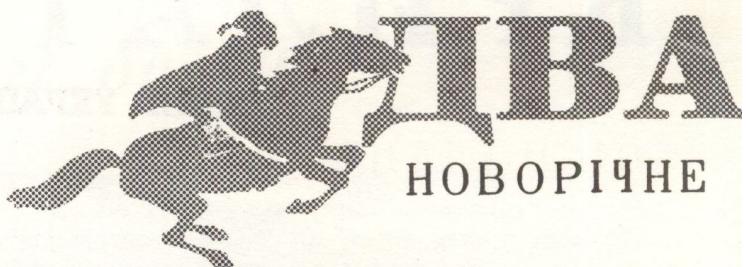
Сторож і робітники при брамі похвалили і сина,

лунає ніжний, сердечний спів Богоматері, ми відчували себе міцними, дужими, здібними на добре діла, на високі пориви, на шляхетні вчинки, на велику любов. Бо так учив нас Спаситель. Той, що отут Родився – Ісус Христос!

Місцеві араби в пошані схиляють голови. "Ми гостям раді!" – вітають вони нас, представників християнського світу. Вони відчувають нашу високу радість і розуміють наше щастя – ступнути ногою на Святу Землю, відродитися отут, в колисці християнства, де –

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

ВАСИЛЬ ГАЛЬЧЕНКО

Новорічне

й авто та побажали багато щастя в Новому Році.

Через годину обидва Андрії вже були вдома.

В кімнатах – повно гостей! Давні друзі батьків, ще з України, кілька молодих, уже тут народжених, а між ними і та золотокоса Оля, що примушувала серце Андрієве швидше битись.

Ось, нарешті, й довгоочікувана хвилина – стрілка вже біля дванадцяти! Ще кілька секунд – і Новий Рік завітає в цей гарний будинок, до цих добрих людей, до всієї Америки!

Поставили платівку "Тиха ніч". Підняли криш-

талеві келехи. Загув перший удар дзвону, затріщали десь далеко ракети!

– Дай, Боже, щастя й здоров'я в Новому Році усім вам, дорогі! – радісно сказав Андрій-батько, і всі випили пінисте шампанське, тиснули руки, дехто й поцілувався за давнім краєвим звичаем.

– Несподіванка! – вигукнув хтось із гостей.

В цо мить відчинилися двері кімнати поруч: на застеленому вишитою українською скатертиною столі стояв срібний сервіс – подарунок гостей! Справджа несподіванка, адже на Новий Рік немає звички дарувати.

Сміх, радість, подяки!..

– І я маю несподіванку для батьків, – трохи зніяковівши, сказав Андрій. – З іншої кімнати, що була його "бюром", Андрій виніс великий, в золоченій оправі, зошит для батька і чудову китицю квітів своїй матусі. Гости зааплодували, у матері аж слюза покотилася від зворушення.

АНДРІЙ

ОПОВІДАННЯ

— Коли вже так, — обізвався Андрій-батько, — то дозвольте і мені щось синові подарувати.

Всі затихли. Що ж то мало бути? Адже син вже дістав на Різдво прегарне авто!

Андрій-батько відчинив шухляду комоди і витяг звідти чималу підкову. Вона була поржавіла і зламана на одному кінці. Настала тиша.

— Дарую тобі, Андрійку, оцю підкову. Звичайну кінську підкову, навіть надламану... Кажуть, що підкова — це щастя. Мабуть воно так і є. Більш як п'ятнадцять років тому, — тихо, хоч зворушено говорив Андрій-батько, — була також Новорічна Ніч. Наш відділ УПА потрапив в оточення: з одного боку — німці, з другого — москалі-парашутисти. Твоя мати лежала хвора в селі, а тебе — маленького — привезли мені показати, який ти. І ми проривалися в Карпатах з оточення, проривалися з боєм. Я вивіз тебе на коні з-під куль, Андрію. Я мусів відстрілюватись і ти плакав, маленький... А коли ми примчали в село під нашу хату — за кілька хвилин перед Новим Роком, — наш повстанський кінь упав у сніг і вже більше не встав. Коли б не той кінь, другі, — не мали б ми сина та й мене не було б давно на цім світі.

— А підкова? — запитав Андрій-син і на очах його блищають слізки від зворушення.

— А підкову, бачите? — надбиту під час гальопу по камінні, я зняв потім з коня. Кінь загинув від рани. Не знаю, большевицька, фашистська куля його поранила. Все одно — ворожа. Тепер ти, Андрію, вже майже дорослий, і мене зрозумієш.

— Розумію і дякую сердечно, батьку! — сказав Андрій, підійшов до батька-матері та широ їх обняв.

— За діло батьків! За українську справу! — за-пропонував тост хтось із гостей. Задзвеніли келехи! Новий Рік розпочався!

Першого дня Нового Року Андрій-син прибув підкову у своїй кімнаті, в якій вчився, працював, думав.

І вже потім не раз він їхав надвечір автом по свого батька, щоб привезти його з праці. Увесь час увижалаась Андрієві-синові надзвичайна Новорічна Ніч десь в Україні: мчить повстанський кінь, а на ньому — його батько — український повстанець, із зброею і сином, тобто ним, Андрієм, тепер — громадянином вільної Америки.

Ганна ЧЕРІНЬ

РІЗДВО

Із дерев опадає іній,
Наче ніжний вишневий цвіт...
Невеселе Різдво на чужині...
Ну ж, згадаймо, як давній міт, —
Як гули по-святковому дзвони,
Як раділи у ніч під Різдво ми...

Як на снігом укриті кладки
Вибігали гадати дівчата.
Як лунали всю ніч колядки —
У мішку коляда на санчатах, —
Жовтий місяць вгорі, як медянник,
Між зірок — свічечок різдвяних...

Так згадаймо ж! Хай серце полине
Знов до рідних степів і озер.
Батько... Мати... Різдво і Ялина...
Друзі... Дівчина... Все це тепер
Заклеймило тавро п'ятикутнє...
Рідні зорі ведуть нас в майбутнє —

Не забиваймося з шляху прямого!
Нас чекає одно із двох:
Або гибель — або — перемога:
Смерть у бою — або ж і Різдво —
День святий, у який на руїнах
Молода розцвіте Україна.

Колядок заспіваємо знову,
Завбільшки на ввесь стіл — коровай,
А під образом — гілка соснова,
Вічно-юна, жива, як наш край.
Загудуть ще святкові дзвони,
Погуляємо ще на Різдво ми!

ВЕРТЕН ЮНОГО СУМА відвідує українські родини під час Різдва, у Ньюарку, США.

З Новим
ріком!

З Новим Роком, браття милі,
в новім щастю, в новій силі
радісно вітаю вас
і бажаю, щоб в здоров'ю,
в мирі, з братньою любов'ю,
відтепер ішов вам час.

І бажаю, щоб трудяще
те життя вам якнайкраще
без біди минуло всім,
щоб думками ви міцніли,
багатіли, не біdnіли,
щоб веселій був ваш дім.

І бажаю, щоб ми згідно
і свідомо, і свободно
йшли до спільної мети:
в своїй хаті жити по-своєму,
не коритися ні кому,
лад найкращий завести.

Щирій праці Бог поможе!
Дай вам Боже все, що гоже!

Іван Франко

РІЗДВЯНИЙ СПОГАД

Тарас Шевченко

Ніч перед Різдвом — це дитяче свято у всіх християнських народів, та тільки святкується не однаковими обрядами:

У німців — ялинкою, у москалів — теж; у нас же по празниківій вечері посилають дітей з хлібом, рибою й узваром до найближчих родичів, а діти, коли ввійдуть в хату, промовляють:

“Святий Вечір! Прислали батько й мати до вас, дядько, і до вас, дядино, святу вечерю”.

Після того їх з церемоніями саджають за стіл, що застелений буває всілякими пісними ласощами, і гостюють їх, неначе дорослих; потім обмінюють їм хліб, рибу й узвар і теж з церемоніями вирижають. Діти йдуть до другого дядька, і як рідня велика, то вертаються додому аж перед заутренею,

Запорізьке

ОЛЕКСА ВЕРЕТЕНЧЕНКО

В небі хмари чорні, як примари,
місяць, як турецький молодик, —
виборні турецькі яничари
поспішають в чорний Чортомлик.

В кожного шаблюка, ніж і кремінь,
а на грудях ковані броня.

Їде хан, вдивляючись у темінь,
і коня арканом підіданя.

Будуть стріли сипати у вічі,
будуть рвати тіло на шматки...
Господи, не дай зашнічту Січі!
Чуете? — Прокиньтесь, козаки.

Вогнище на варті доюрає,
промайнули тіні вдалини,
зловороже військо обступав
запорозькі білі курені.

Грає вітер пісню сувору,
а козацтво й досі ще не спить, —
ріжке в карти, хилить оковиту,
про чортів і пекло юмонить.

Звівся Шевчик, дивиться в кватирку,
тільки свиснув, аж присів кобзар:
„Гляньте, хлопці, на різдвяну зірку,
та не бійтесь турків і татар”.

певна річ, з гостинцями та з “шагами”, що зав'язані неначе гудзики в сорочку.

Мені дуже подобається цей прекрасний звичай. У нас рідня була велика. Посадять нас, було, на санки та й возять по гостях цілісінку ніч.

Я пам'ятаю один жалісний Святий Вечір на свою віку. Восени ми поховали свою матір, а на Святий Вечір понесли вечерю до діда і, проказавши: “Святий Вечір! Прислали до вас, діду, батько і...” — всі втрьох заголосили: — нам не можна було сказати: “і мати”.

Словничок:

Дядько, дядина — вуйко, тета;
Узвар — страва з груш, яблук тощо (подібна до компоту);
Пісний — без товщу;
Шаг — півкопійки, дрібна монетка, вже вилучена з вжитку.

Різдво року 1675

„Гей, вставай — ютціймося до бою!”
Кошовий засвічує свічки,
на колінах заряджують зброю,
моляться чубаті козаки.

І озвались голосом покари
луки і мушкети воїнів, —
як собаки, інчуть яничари,
і татари інчуть у крові.
Збилися, змішилися докупи
товариство буйне і орда,
йде Сірко — і нехрищеним трупом
до Дніпра дорогу проклада.

Де ти, сонце, хмарою сповите,
засвітися дзеркалом в імлі,
покажи народам всього світу
славу української землі!

Мчиться хан без оглядці і стриму,
а за ним далеко чути спів,
то в погоню інчаться до Криму
вітрової коні козаків:

„Знай, невіро, нашу Січ і відсіч!
не прощають козаки турбот, —
vas було усіх 15 тисяч,
а лишилось — тисяча п'ятьсот!“...

У місяці січні український народ відзначає три великі християнські свята (багато людей святкують їх і далі, без огляду на комуністичний режим). Перше свято — Різдво, тобто день Народження Ісуса Христа, одно з найрадісніших свят на Україні; друге — Новий Рік, а третє — Водохресті (Йордан). На Водохресті люди із священиками йдуть до ріки, вирубуєть у кризі хрест і потім несуть освячену воду в пляшечках додому. Це свято відбувається на знак охрещення Сина Божого Ісуса Христа. У народній щедрівці співається про те, що Мати Божа Марія довго вибирала своєму Синові ймення, аж нарешті —

... Дали йому Ісус Христос,
А Марія це злюбила,
До престолу приступила...

Свячену водою господарі кропили своє господарство, а також її пили члени родини, щоб усі були здорові. Решту свяченої Йорданської води зливали в пляшечку і зберігали її увесь рік, здебільшого під образами святих, аж до нового Йордану.

Безсмертні Крути

... Серед гуку розривних стріл і рушничних пострілів відбулося урочисте засідання Центральної Ради, яка всьому народові і всім грядучим українським поколінням передавала величні слова ІУ-го Універсалу: "Від нині Українська Народна Республіка стає самостійною, від нікого незалежною, вільною, суверенною державою Українського Народу!"

Це було 22 січня 1918 року. Який величний, історичний день, у якому здійснилася давня мрія батьків, борців за волю української нації! ..

Та в трудну годину народилася воля України. Бо родилась вона серед боїв і крові. Треба було боротися за кожний метр рідної землі, провадити боротьбу з ворогом, що заливав своїми полками Україну зо всіх сторін. Але всім стало ясно, що тільки перемога України над Москвою може забезпечити існування Української Держави...

Пізнім вечером 26 січня 1918 року зв'язковий старшина українського генерального штабу передав Малій Раді спішну телеграму з фронту: "Сильні відділи більшевиків посувуються в напрямі Бахмацького вузла, на залізничній лінії Конотоп-Київ. Силами, якими розпоряджаєте, обсадити негайно залізничний вузловий пункт - Станцію Крути. Зв'язок із

Осадним корпусом. Позицію вдергати за всяку ціну."

Вночі формувалися відділи, призначенні на оборону Крут. Крім кількох невеликих відділів, призначено і "Помічний Студентський Курінь". Він був недавно укомплектований із студентів Київського університету св. Володимира та учнів вищих клас Кирило-Методіївської гімназії в Києві - першої української гімназії, відкритої з вибухом революції 1917 року. Командантом Куреня призначено сотника Омельченка.

Хлопці зустріли наказ вимаршу грімким "Слава Україні!" Шапки летіли вгору, друзі стискали собі руки, вираз радісної екстази був на їхніх обличчях. "Слава Україні! Слава Україні!" .. - неслось по дворищі казарми...

А другого дня, 27 січня, вибралась чудова днина. Небо застелилось найкращою блакиттю, сонце заливало вулиці, від Дніпра несло ніжним подувом, сніг іскрився райдужним блиском. Об 11-ї ранку виступив "Помічний Студентський Курінь" в похід. Йшли хлопці виструнчені, поважні, зосереджені. Тендітні руки нервово стискали приклади рушниць, ноги вибивали такт військової ходи об твердий брук столиці... На розі Володимирської вулиці зібралась громада людей випроваджати юнаків - гімназисти нижчих клас, студенти, дівчата, родичі. "Вже йдуть! Вже йдуть!" - лунали вигуки...
- Прощайте! - Вертайтесь!..

- Слава Україні! - громом злетіло від лав Куреня.

І враз із оцім окликом сплила з юнацьких уст вся роблена суворість. На устах їх розцвітає рвійна і водночас тужлива, степова пісня, як відгомін далеких походів :

Гей гук, мати, гук,
Де козаки йдуть, -
Щасливая тая доріженька,
Куди вони йдуть!..

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО

Ми знаємо чимало видатних українських та чужоземних письменників, мальярів, композиторів, співаків, балерин, видатних театральних чи кіноакторів, володарів кіноекрану. Але всі вони — окрім талановиті одиниці. Найбільшим творцем мистецтва у всіх його проявах є не одиниці, а народ, з якого видатні одиниці походять.

Понад дві тисячі років тому на території сучасної України були наші пращури. Вони залишили по

собі слід, між ін., так званою “Трипільською культурою” (назва походить від села Трипілля на Київщині, де були глибоко в землі знайдені різні мистецькі вироби “трипільців”, гарно розмальовані візенчиками, кухлі, миски тощо).

Великих успіхів досягнуло в минулому українське ганчарство, тобто виробництво з глини різного посуду для хатнього вжитку. Народні майстри, невідомі нам, самі вигадували форми та малюнки, самі розписували вази, тарелі, миски, кухлі; ліпили й

— Добра вам путь, ішовши! — несеться від громади.

Зірвався вітер із Софійського майдану, залоптає блакитно-жовтим прапором над головами юнаків...

Наступного дня вечором “Студентський Курінь” та кілька інших відділів залягли в окопах перед залиничною станцією Крути. Вислано розвідку та наладнано зв’язок...

Кінчалась ніч, повна очікування. Із темряви висувався пам’ятний день 29-го січня. На якомусь хуторі перегукувались півні. В окопах непорушно застигли юнаки. Тільки кров збуджено стукотіла у скронях, тіла тремтіли від холоду, а вони ждали, ждали ворога.

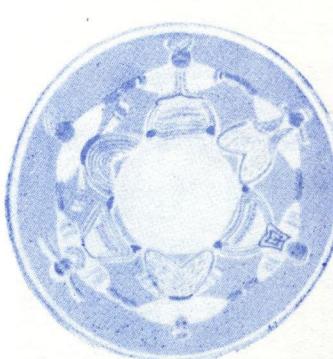
розмальовували веселих півничків із свистками, козликів, бичків, пташок, а навіть левів... Усі українські ганчарські вироби — дуже доторні, радісні та жартівліві, розмальовані веселими барвами. Народня фантазія їх створила, а тепер майстри ганчарства наслідують давні народні вироби, вивчають їх, щоб творити нові на українській народній основі. Такий

випалений з глини посуд, — гарно розмальований, не б’ється легко, він радує зір і тому його часто вживають для прикрас помешкання в українському стилі (як, напр., німці-бварці прикрашають свої помешкання рогами звірів чи різними виробами з дерева; французи люблять прикрашувати мешкання дорогими шклянними і кришталевими виробами).

На цій сторінці ми бачимо зразки українських ганчарських виробів; чайник — у формі дідуся-козака з піднятою рукою (внизу — блакитна барва, вгорі — червоне з білим), сільничку — у формі півника, куманець (для наливки) у формі квітки, а на великій тарелі — бачимо дівчат і хлопців у радісному танці колом.

Бачимо ще й козака з бандурою... Але це не посуд, а... пряник (пірник), тобто солодке печиво!

П. С.

І раптом раннютишу прорізав страшний гуркіт. Високо над головами рвонулись клубки диму і дощ заліза полетів на окопи. А потім — другий, третій, четвертий, — грюкіт за грюкотом, грім за грітом, чергувалися у нестримному потоці. Град олива заливав передпілля, летів на окопи. Десь поблизу вовтузились санітари, десь оподалік лунали зойки поранених. А хлопці принишкли, грудьми тиснулися до стінки окопів, голови втискали в рамена і, стиснувши рушниці, — ждали ворога.

Розриви шрапнелів замінили вибухи гранат. Щохвилини зі сніжного поля підіймалися стовпи куряви й диму, щохвилини прорізував повітря крик поранених вояків. А гуркіт гармат не втихав. Він ріс і могутнів...

ЧАСТИНА ПАМ'ЯТНИКА
роботи Михайла Черешньовського

І нагло — тиша. Після жахливого грюкуту ця тиша здавалася несамовитою, вона пригнічувала й непокоїла. Ще повільніше плентався час. Пропливиали довгі мертві хвилі. І несподівано вдарив оклик котрогось із юнаків: — Вже є, вже! Он там, дивиться!..

А на обрії, на засніженому полі, ген-ген посувалася сіра стрічка, все більче й більче. Дедалі вона більшала. Щохвилини відривались від неї малі цяточки, вистрибували вперед і зникали.

Окопи заметушились, ожили. Хлопці перекидалися спішними, захриплими словами, приладжували амуніцію, зручніше вмощувались. А стрічка наблизалась.

Окопом понісся шепіт: — Не стріляй, видержи! — Але напружені нерви хлопців на правому крилі не витримали. В загальній тиші бабахнув постріл, а потім другий, третій — ціла сальва!..

Лава бігунів зникла. Передпілля встелилося сірими плямами большевицьких шинель.

РІК ЛЕСІ 1913-1963 УКРАЇНК

П'ятдесят років тому померла на Кавказі найбільша поетка України та напевно і всього слов'янського світу — Леся Українка. Народжена на чудовій Волині, Лариса Косач не обрала собі літературного псевдоніму “Волинячка” чи подібного регіонального: вона говорила до всього українського народу, що тоді терпів пригнічення під Росією та іншими займанцями.

У п'ятьмі ночі національного поневолення хвора тілом, але мужня духом Леся Українка звернулася із закликом до свого рідного народу — боротися за волю:

Вставай, хто живий!..

Звичайно творчість Лесі Українки ділять на три етапи. Перший — період дитинства і ранньої молодості: тоді в її поезіях домінували мотиви природи та інтимні почуття; у той же час молоденька Леся вже починала перекладати з різних мов на українську.

Другий період — це час написання коротких поем: “Русалка”, “Роберт Брюс”, “Давня казка”, “Ізольда Білорука” та ін. Леся Українка у цих творах ставить проблему ролі мистця в житті народу; у її творах міцніють релігійні й патріотичні мотиви,

Стало тихо — та ненадовго. Бо ось друга, третя лава москалів набігає на окопи. Торохкотять скоростріли, ляскавуть рушничні постріли, здіймається синій димок над окопами. Але враз заклекотили большевицькі кулемети, отут, вже близько канави, і понесли смерть в окопи.

Дедалі ставало ясніше, що малі українські відділи не встоять проти великої сили большевиків. Шість тисяч їх сюди надбігло. А треба було думати і про другу частину одержаного наказу. Тому відділи, які йшли разом із “Студентським Курінем”, почали відходити під охороною українських скорострілів, у напрямку на Чернігів.

В окопах залишився тільки “Студентський Курінь”.

А бій тривав. Тріскотіли скоростріли, лунали рушничні постріли, синій дим курів над окопами.

Вже й сонце, окутане хмарами, перекотилося за полуцен, — а бій не вгавав. Тільки лави завяз-

а мова й стиль багатішають і удосконалюються.

Третій період тривав приблизно від 1900-го року до смерті. Академік Михайло Грушевський назвав цей період часом “титанічного ходу на верхогір’ях”. Тоді Леся Українка дала українській літературі такі високомистецькі драматичні твори, як “У пущі”, “Адвокат Мартіян”, “Оргія”, “У катакомбах”, “Вавилонський полон” ...Хоч події відбуваються нібито поза Україною, насправді ж Леся Українка в кожному творі пише про Україну, порівнюючи її становище до “вавилонського полону” ...Новими драматичними творами вона творила “Театр ідей”, що аж через чвертьстоліття почав розвиватися в Зах. Європі.

У згадуваній “Оргії” дія відбувається в грецькому місті, яким заволоділи загарбники-римляни. Один по одному йдуть переможені греки на службу до загарбника. І дружина співця Антея пішла танцювати перед римськими загарбниками. Але Антей – вірний син своєї Батьківщини Греції. Тому він іде на римську оргію і там власноручно умертвує свою дружину: бо краще смерть, ніж зрада рідного народу, зрада принципу Бог і Батьківщина.

У чудовій п’есі “Лісова пісня” (що йшла з успіхом і в Зах. Берліні кілька років тому та перекладена вже на кілька мов) Леся Українка пропагує таку ідею: коли людина стоїть близько до природи, до ідеалістичного, Божеського – вона сильна і щаслива. Хто ж це відкине, хто стане рабом матеріалізму – той вкінці безславно загине, бо він збився із справжнього людського шляху (у п’есі Лукаша засипає символічним снігом – снігом смерти). “Лісова

тих юнаків рідшали, тільки большевицькі лави підсувалися ближче. Поле довкруги вкрилося валами їхніх трупів, але з-поза них висувалися нові солдати і з ревом сунули на окопи. Оточені з усіх сторін большевиками, рештки юнаків вискочили з окопів і кинулися в рукопашний бій.

І оці хлопці, руки яких ще недавно перегортали сторінки книжок – пороли животи загарбникам, з люттю накидались на ворога, багнетами прокладали шлях до волі!

Але натиск большевиків не слабнув. Раптом попереду ворожих лав з’явився большевицький старшина і закричав:

– Ребята, бросьте вітовкі! А ні – то вас усіх перестреляєм!

Коротка павза, а потім із ста юнаців грудей:

– Hi ! Hi !.. Слава Україні !

І знову задрижала від бою земля. Меншали її меншали групи наших молодих героїв. Один за одним вони падали на засніжене поле... У бою за свою

пісня” Лесі Українки – це шедевр у європейській драматургії; нею можуть по-справжньому пишатися українці, як творчим вкладом України у скарбницю світової культури. Давно написані полум’яні рядки:

Вставай, хто живий,
в кого думка повстала!
Година для праці настала!
Не бійся досвітньої мли, –
Досвітній огонь запали,
Коли ще зоря не заграла!

Та цей заклик – живий, хвилюючий і тепер, як жива і його авторка – бессмертна у наших душах поетка народу Леся Українка.

Фрагмент з “Іфігенії в Тавриді” Л. Українки у виконанні Театральної Студії Осередку СУМА ім. П. Орлика в Детройті (мист. кер. К. Бранка-Кривуцька).

Батьківщину – вмирали, щоб вічно жити в душі народу...

*

“Саме від Крут, – писав Євген Маланюк, – не тільки психологічно, а й хронологічно починається в нашім житті тип Новітнього Українця, тип, що намагається надавати проявам українськості ціхі справжнього, вже національного стилю”.

За д-ром М. Кушнірем
(скорочено)

Від Редакції: У Римі, між лаврами і вічно зеленими дубами Пінчанської Гори, між пам'ятниками видатним італійцям, біліс пам'ятник юнакові Тоті – спортивцеві й воякові з обрубком ноги. Про Тоті писав у своєму “Римському щоденнику” проф. Е. Онацький; звідти ми й беремо цю розповідь про людину духа – італійського героя Тоті.

Коли Тоті було 26 літ, поїзд відрізав йому ногу вище коліна.

З гарного сильного спортивця глумлива доля зробила одногого каліку. В безкочечних просторах світосяйного етеру хтось вищий поклав душу Тоті на вівтар Проби і вдарив по ній важким молотом, а душа Тоті відповіла дзвоном чистого металу, благородним згуком лицарського завзяття, срібним тоном духової величині.

Коли звичайна людина, замішана на простій глині, тратить ногу, вона вважає за

ІТАЛІЙСЬКИЙ ЮНАК ТОТІ

найкраще – спинитися. Вона вважає своїм законним правом – відпочивати.

Тоті, втративши ногу, вважав за свій обов'язок – почав бігати. Відкидаючи з гордою всі оті вози для безногих, всякі оті штучні дерев'яні ноги, протези, Тоті віддався вправам їди на вельосипеді (колесі) та плаванню наввипередки. Вигравши срібну медалю на інтернаціональних змаганнях плавання в Тибрі, він вирушив у 1911 році з Риму у подорож навколо світу на вельосипеді.

Франція, Бельгія, Голляндія, Данія, Німеччина, Швейцарія, Норвегія пізнали одногого вельосипедиста.

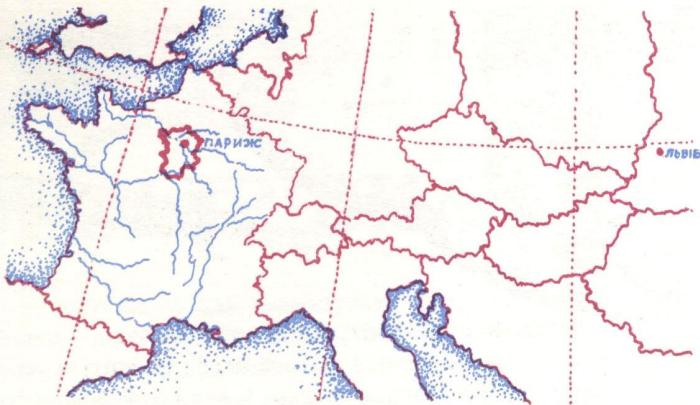
В одному місті він продавав поштові картки. В другому заробляв на життя малюванням. В третьому навчав італійської мови. І так добився на своєму вельосипеді аж до полярного кола і там мусів спинитися з огляду на сніг та лід, оселившись на деякий час між ескімосами в Ляпляндії. Звідти він дістався до Фінляндії, потім до Росії. З Петербургу поїхав до Москви... Потім (в Україну) до Києва. Звідти – Польща, Австрія. Але в Відні поліція наказала йому зняти трикольорову (національну) стрічку... Він відмовився і мусів перервати подорож. Поліція затримала і вислала його до Італії.

Але за кілька місяців він знову в подорожі – вибирається до Африки. Ось він уже в Каїрі, підпираючись костуром, питає шляху до пірамід. Проїздить Нубійську пустелю і хоче обов'язково дістатись до Конго.

– закінчення

в наступному числі –

АННА ЯРОСЛАВНА

Ілюстрації
Д-ра Антона Вариводи

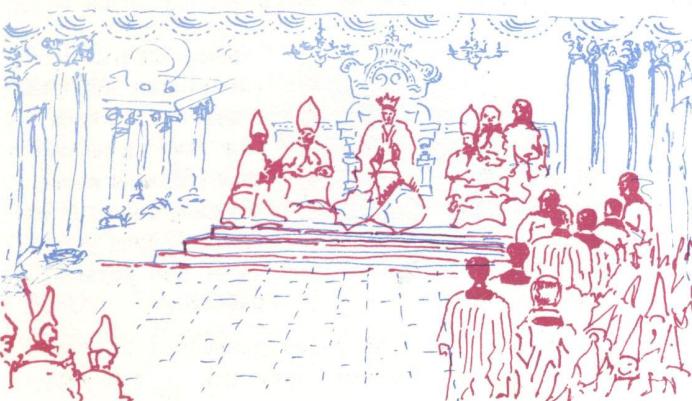
Тисячу років тому сучасна велика європейська держава Франція була поділена на кілька князівств. До самого королівства Франції входили тільки міста Париж, Версаль, Санліс, Мо та ще Орлеанська область. Так були покрайні в ті далекі часи більшість європейських країн.

Від 996 р. по 1031 р. королівством Францією володів Роберт II Побожний, з роду Капетингів (цей рід керував Францією аж до 1848 року).

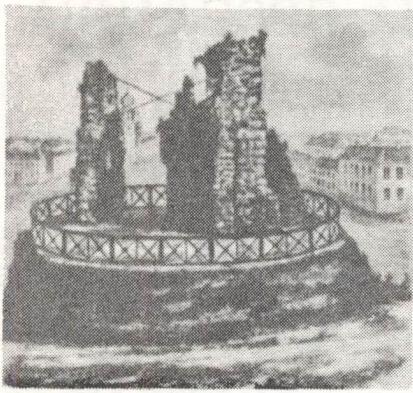

З дружиною Констанціою король Франції Роберт II мав сина Генріха I-го, який почав правити королівством від 1031 року, на велике задоволення народу Франції.

Коли в 1044 р. померла його дружина, не залишивши сина — наступника королівського трону, — тоді король Генріх I почав шукати собі нову дружину з якогось європейського могутнього королівства. Хтось сказав із початку: — А Україна-Русь?

КОРОЛЕВА ФРАНЦІЇ

ЗОЛОТИМ ВОРОТАМ 925 РОКІВ

На весь світ прославився Київ своїми історичними пам'ятками. Поряд з такими монументальними спорудами періоду Київської Русі, як Софійський собор, Києво-Печерська лавра, Видубецький монастир, Кирилівська церква, до нашого часу збереглися рештки могутньої фортифікаційної споруди стародавнього Києва — Золоті ворота.

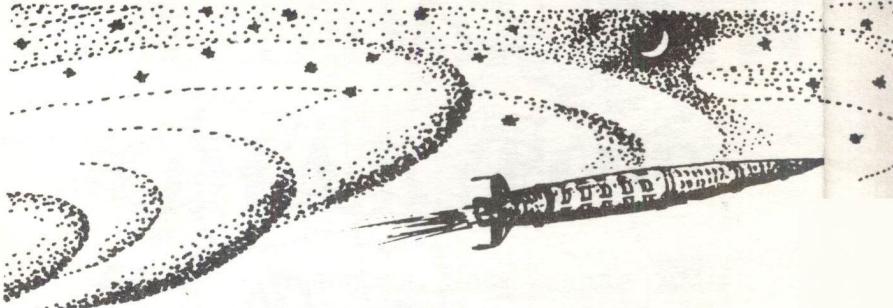
Це парадні в'їзні ворота в Київський Кремль, закладені в 1037 році, за часів князя Ярослава Мудрого. В давнину вони являли собою велику будівлю з широким арочним проїздом внизу. Проїзд закривався воріттями з дубових полотниць, окутих визолоченою міддю. Зверху над проїждью частиною стояла церква, що одночасно була сторожовою баштою. Як гадають, купол її був вкритий позолоченими мідними листами. Цей позолочений купол і визолочені стулки воріт могли дати привід називати їх золотими.

Ці ворота відігравали роль фортифікаційної споруди, такої міцної, що, як свідчить літопис, ні під час князівських усобиць, ні при нападах кочовиків місто ні разу не було захоплено з цього боку. В 1240 році, коли татаро-монгольські полчища обложили Київ, вони не могли пробитися через Золоті ворота.

У 1751 році руйни Золотих воріт за пропозицією Сенату були засипані земляним валом «для збереження», а поруч збудовано нові кам'яні ворота за проектом інженера Дебоскета. Згодом про старі ворота забули. І тільки в 1832 році рештки Золотих воріт розкопав археолог І. А. Лохвицький.

Тепер рештки Золотих воріт являють собою дві паралельні напівзруйновані стіни, збудовані з великих плит випаленої цегли і природного каменю.

Н. ШЕНДРИК

«Чому я не сокіл, чому не літаю?..» — співається в нашій пісні. І кожний народ на світі в минулому створив багато пісень, у яких був запит; «О, Боже, чому мені крилець не дав, я б землю покинув, у небо злітав!..»

Бажання літати — одне з найдавніших бажань людства. Бо первісна людина бачила навколо себе птахів, крилатих летунів, і не раз напевно заздрила їм; скільки небезпек можна уникнути, коли б літати!..

Ще задовго до народження Христа в старовинній Греції народ створив переказ-легенду про Дедала й Ікара. Вони були на острові й хотіли з того острова дістатись на велику землю. Навколо море, човна немає. І ось вони назбиралі багато пташиного пір'я, зліпили його воском у формі крил, почепили крила за плечі... Вони вирішили стати птахами! Удвох щосили побігли по острові, махнули руками-крилами і полетіли!

— Не лети занадто високо! — закричав мудрий Дедал до юнака Ікара. — Лети так, як я!..

Але молодий Ікар, щасливий, що летить, хотів піднятися ще вище. Напружив свої м'язи, хутчіше замахав крилами, помчав угору, до сонця!.. Дорого коштувала йому необачність: сонце розтопило віск, крила почали розлітатись і Ікар упав у хвилі безкрайого моря.

Насправді ж це була легенда. У різних країнах відважні люди пробували літати на крилах за принципом лету птахів — і, трохи пролетівши, — падали й гинули. Аж доки не збагнули, що треба шукати іншої дороги.

Тепер ми вже знаємо, що авіація народилася з легенди, з казок, з-поміж яких чи не найкращою є східня казка про летючий килим (є на цю тему й гарна українська — про летючий корабель).

Людина відносно давно приручила голуба. Голуби стали першими летунами з волі людини: приручені, вони завжди повертались до господаря.

МАНДРІВКА

Тому голубам почали прив'язувати до ніжки записку-лист. Часто користувалися такими голубами-пощелями наші запорожці.

Та цього було для людини занадто мало — вона мріяла про те, щоб літати самій.

Довго думали над цим французи, брати Монгольф'єр. Вони помітили, як легко підлітають вгору над вогнищем шматочки недопаленого паперу. І ось вони змайстрували перший паперовий бальон, старанно склеїли його стінки ще й розмальовали візерунками. Потримали бальон над вогнем так, щоб всередину зайшло тепле повітря, — і бальон полетів! А що, коли під бальоном зробити пристрій і розкласти на ньому невеликий вогонь? — тоді бальон не скоро сяде на землю, він летітиме довго, бо ввесь час матиме легке тепле повітря! Так і зробили. І ось у 1783 році французька преса принесла велику й важливу новину: брати Монгольф'єр збудували літаючі бальони; скоро вони збудують великий бальон, такий, що на ньому зможе літати людина!

Не минуло від того часу багато років, як у Парижі та інших містах Європи почались прилюдні покази літаючих бальонів, що підносили в повітря людей. Такі великі повітряні кулі з гуми й брезенту були наповнені легшим від повітря газом воднем (згодом менше запальним гелієм); внизу під бальоном, у причепленому кошику, сиділи перші "летуни", перші сміливці. Вони скидали на землю мішечки з піском (баласт) і бальон підіймався вище, а коли хотіли опуститись — випускали через клапан газ і бальон сідав. Траплялися й нещастя.

А ж у 1903 році американці нарешті зробили вирішальний крок вперед в галузі повітроплавства. Брати Орвіл і Вілбер Райт-и за власними плянами і власноручно збудували в штаті Норт Каролайні перший у світі літак. Його крила були нерухомі і від того, що літак мав два крила, його назвали "біпліаном". Мотор тягнув цей перший, ще дуже недосконалій літак (летун у ньому не сидів, а мусів лежати); він протримався перший раз у повітрі лише 12 секунд. Але ці 12 секунд — перевернули світ! Це була велетенська технічна революція: здійснилася найзаповітніша людська мрія, легенда стала дійсністю!

до блакитної зорі

Одночасно з удосконаленням літака, що швидко став монопляном, тобто однокрилим, розвивалося й дирижабль будування. Найбільших успіхів у цьому досягнув німецький граф фон Цеппелін. Він збудував сигароподібний бальон — дирижабль з твердого матеріалу, металю, наповнений легким газом; у причепленій на споді кабіні були мотори, пілоти і бортова зброя. Такі дирижаблі вже не летіли за вітром, як перші бальони, — ними керували. Їх використовували для перевезення вантажів, людей, пошти, а також як розвідників під час війни. Однак, дирижаблі виявилися дуже неповоротними в повітрі: великі бурі чи ворожі літаки легко збивали їх у повітрі. Під час одного з летів із Європи до Америки дирижабль "Цеппелін" з пасажирами загорівся в повітрі і тоді було багато жертв...

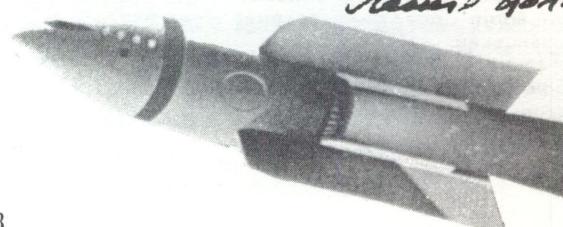
По Другій світовій війні в повітрі загrimіли літаки-джети, без пропелерів, бо вони летьуть силою відштовхування (внутрішнього й зовнішнього) згораючих газів у турбінах-джетах. Ці літаки скоро розвинули швидкість, що перевищує швидкість звуку.

Ще Леонардо да Вінчі малював прekti літаків і ракет, які годі було в ті далекі часи технічно здійснити. А ще раніше — китайці знали порох. Древні греки користувалися "грецькими вогнями" — з кораблів пускали на ворожі судна стрільна, що нагадують ракети.

Та тільки в наші часи справа ракетобудування пішла милевими кроками вперед. Двадцяте сторіччя — це сторіччя розщепленого атому і космічної ракети, сторіччя астронавтів. Людина випустила ракети на Місяць, на Венеру, на інші планети. І рано чи пізно — вона полетить туди сама, полетить у все-світ, вище й далі, ніж може літати будь-який птах, куди лише долітала народня уява в казках, піснях та легендах. Полетить відкривати Божий світ, що є навколо нас і простягається у безвість — до заповітної Блакитної Зорі.

Так казка стала дійсністю — завдяки спільному зусиллю тисяч людей різних країн світу: людина може літати та ще й летіти з космічною швидкістю, тобто з такою, яка лише можлива в природі. Не даремно сказано, що Господь створив людину по Своїй подобі.

Леонід Борисов

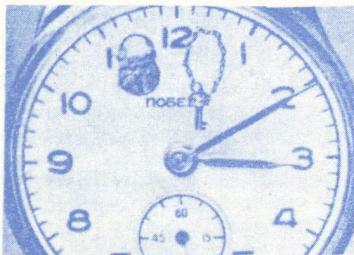

КІНОФІЛЬМ СВІТУ

УКРАЇНА. З Одеського чорноморського порту відпливають щоденно по кілька кораблів, навантажених зерном, машинами, бензиною, електроприладдям, овочами тощо. Вони пливуть в різні країни світу, а найчастіше до Куби та сателітних країн, — під маркою "З Росії". Тимчасом в Україні не вистачає харчів, одягу палива, машин, взуття. Сучасна Україна — поневолена, напівколо-нільна країна, яку всіляко грабує комуністична Росія.

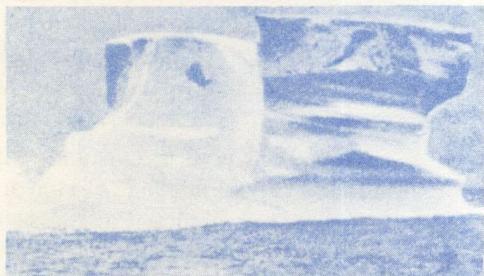
- Український інженер Повел сконструював мініяюрний замок і ключик; замок діє.

УКР. ЕМІГРАЦІЯ. Інж. З. Борисполець послав у Вашингтон випалений на дереві портрет президента Кеннеді з підписом, у якому пригадує президентові про свою "гноблену московським большевизмом Батьківщину Україну" — і одержав з Білого Дому відповідь з подякою.

• Роман Рудницький — молодий український піяніст-віртуоз у на-городу за свої близкучі концерти одержав золоті ключі від кількох американських міст, в тому числі Детройту. Р. Рудницький уже виступав як соліст із симфонічною оркестрою. Він є стипендіатом Музичної школи Джуліяр у Нью-Йорку.

ру. Через 25 хв., вже біля берега, виявилося, що то була не гіантська риба, а данський підводний човен, який заплутався в сітку! На щастя, пригода закінчилася без пошкоджень і втрат.

МЕКСИКО. Проголошенну державою програму негайного будівництва шкіл підхопив мексиканський народ. Будинки-школи, як їх звату "інстант-школи", ставлять із заздалегідь заготовлених бльо-ків за кілька днів; люди охоче працюють безкоштовно, в тому числі й молодь. У всій Південній Америці, за даними ЮНЕСКО на 1962 р., живе 200 млн. людей; з них 40 млн. — шкільного віку, але через нестачу шкіл вчаться лише 25 млн., а з них закінчують повних п'ять років навчання тільки три з половиною мільйони молоді. Нині становище швидко поліпшується — і советські агенти скоро матимуть значно менше успіху із своєю московською пропагандою серед неписьменних.

• У ПІВНІЧНИХ МОРЯХ — співу-чий айсберг. Ця величезна крижа-на гора пливе і... співає! Вітер з дощем поробив діри в кризі і, про-ходячи крізь них, утворює звук, що нагадує спів сирен... серед пустельного крижаного моря.

Зібрав Лесь

Андрій Первозваний – ще в часи Ісуса Христа ішов один з Його апостолів, Андрій, до Риму. Далека була його дорога. Як розповідає старовинний український літопис – книга “Повість временних літ”, Андрій спинився відпочити на високому березі над могутньою річкою Дніпром. Оглянувшись навколо і сказав: – На цих горах засяє Благодать Божа. І буде тут великий город, і багато тут церков поставить Бог... – Літопис переказує, що апостол Андрій, сказавши ці слова, помолився, поблагословив Дніпро та гори навколо

Тараса Шевченка. М. Аркас – грецького роду, але довго жив в Україні, полюбив наш народ, мову й культуру. Для свого сина Миколи (тепер він, д-р М. М. Аркас живе у США) він написав “Історію України”, щоб виховати дитину в патріотичному дусі. Коли в Миколаєві царський жандармський офіцер сказав Миколі Аркасу – після вистави опери “Катерина” й відспівання всією залею “Заповіту” Т. Шевченка – скинути свої погони (а це означало покару в імені російського царя), то він сказав, між ін.: – Я можу скинути, бо не буду ж я через них розлучатися з рідним народом! – Незадовго після того інциденту міцний здоров'ям, життерадісний Микола Аркас передчасно помер.

наша ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ло і поставив на горі хреста. Згодом на тому місці постав Київ – столиця України ще з княжих часів. Апостола Андрія назвали Первозванним, бо він був одним з Христових Апостолів і він перший назвав місце, де мала бути збудована українська столиця.

Анна Ярославна – донька князя України-Руси Ярослава Мудрого. Про неї дивись історичне ілюстроване оповідання “Анна Ярославна – королева Франції” у нашему журналі.

Андрій Боголюбський – у 1169 році з першого російського міста-князівства Суздаля виступив проти України-Руси князь Андрій Боголюбський. Він походив з українського роду Мономахів, але на чужині, серед північного народу забув про свій рід та свою Батьківщину. Скористувавшися з ослаблення тогочасної України нападами половців з Азії, А. Боголюбський з великим військом суз达尔ців оточив Київ. Його війська з боями зайняли пристань на Дніпрі, а потім вдерлися у Вишгород. Міщани в Києві й військо боролися, як могли, але суз达尔ці перемогли; вони поводилися з населенням, навіть з дітьми, дуже жорстоко, з церков і монастирів позабирали золото і срібло (ним прикрашували Суздал і згодом Москву, свої бідні столиці). Напад Андрія Боголюбського у 1169 р. був першим нападом на Україну тих північних племен, з яких згодом постав московський (російський) народ.

Аркас Микола – (1852-1909) – чорноморський офіцер, автор цікавої “Історії України” та народної опери “Катерина” на слова

Архипенко Олександер – світової слави український скульптор. Він народився 1887 року в Києві. Молодим виїхав закордон, спочатку в Західну Європу, де вивчав скульптуру та мав перші виставки, що принесли О. Архипенкові велику славу. Приїхавши в 1924 р. до Нью-Йорку, О. Архипенко заснував тут скульптурну майстерню, викладав у каледжах та університетах, а його виставки відбувалися і є й тепер майже у всіх вільних країнах світу. О. Архипенко – мистець-модерніст, він перший ввів кубізм у скульптуру та створив невідомі до нього, дуже своєрідні форми з різного матеріалу. Він вважає людину частиною космічної енергії.

Олександер Архипенко, який тепер живе у Нью-Йорку і про якого вийшли книги-монографії всіма мовами культурного світу, не забуває про Україну та рідний народ: він створив оригінальні скульптури Тараса Шевченка, князя Володимира Великого, скульптурний портрет Івана Франка й ін.

(далі буде)

З ДУМОК ЛЕСІ УКРАЇНКИ

... Поет не боїться від ворога смерти,
Бо вільная пісня не може умерти...

Ніхто не має більшої любови,
Як той, хто душу поклада за друзів!

... А в серці тільки ти,
Єдиний мій, коханий рідний краю.

ФОНОГУРТОК

▲ Що таке Фоногурток? – “Фонограф” означає прилад для запису звуку: “фоно” – звук, “граф” – записувати. Над таким приладом довго працювали різні учени, в тому числі американець Томас Альва Едісон. Найнovіший винахід у цій ділянці зробили під час Другої світової війни німецькі інженери, вони записували звук на дроті. Отож “Фоногурток” це той гурток, який займається реєстрацією, записом звуків, мови, музики, шумів.

▲ Чим користується Фоногурток? – У своїй праці користується “магнетофонами” чи “тейп-рекордерами”, що записують звук на магнетичну стрічку (звукові коливання порушують магнетний металевий порох на стрічці, який після репродукції-програмня – точно відтворює звуки). Очевидно, чим дорожчий магнетофон, тим кращий звук (дешевшого від 100 дол. магнитофону купувати не варто). Для запису гарного краще мати окрему тиху кімнату – студію; у ній також зберігати архіви записаних стрічок, з точними написами на коробках, що, де, коли і ким на тій стрічці записано. Невдалий запис легко стерти і зробити новий та тій же самій стрічці.

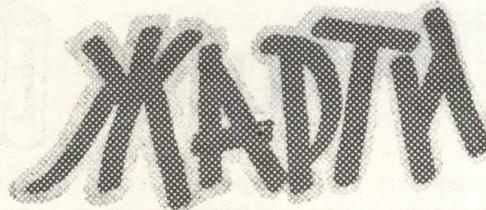
▲ Що саме записувати? – Члени Фоногуртка можуть легко собі уявити, який великий скарб ми мали б, коли б був записаний голос-промова Л. Українки, І. Франка, С. Петлюри, акад. М. Грушевського, полк. Є. Коновалця чи інших українських діячів! Нині треба записувати всі цікаві концерти, виступи керівників Спілки, відомих наших співаків чи декламаторів, акторів, промови визначних промовців (чи бодай уривки промов), виступи письменників, різних гуртків самодіяльності тощо.

▲ Для чого записувати? – Якщо ви запишете розповідь дуже старих людей з різних областей України, то такий запис є важливий для мовознавців, які вивчають особливості й закони мови. Запис політичного промовця є важливий для політиків та істориків у майбутньому. Виступ відомого українського поета згодом, у вільній Україні, буде напевно масово репродуктований на патефонних платівках, як і виступ нашого оперового співака чи особливо вдалий концерт на чужині. Запис, напр., співочого гуртка при Осередку за цей рік можна потім порівняти з записом того ж гуртка через кілька років – чи хор по-мистецьки зростає? Можна робити короткі, на 7-10 хвилин, записи-репортажі про діяльність Осередку чи

Відділу ЮСУМА і обмінюватися ними з сумівцями у вільному світі. Як цікаво було б у Франції послухати голоси, пісні й музику друзів з Австралії, а в Америці – такі ж записи із Франції, Аргентини, Австралії.. Для сумівських і громадських радіогодин Фоногуртки можуть подавати (чи й продавати) записаний матеріал на стрічку для загального використання: усім українцям цікаво почути нові сумівські пісні, найкращі декламації, дитячий хор чи виступ духової оркестри з новим репертуаром!

Пишіть до нас про все у справі Фоногуртка!

eeeeeee

⊕ “Робітнича газета” за 9 липня 1961 (УССР) повідомляла, що “Діючу модель вертольота (гелікоптера) створив російський учений М. Ломоносов”, “Повітряну кулю побудував у 1731 р. рязанський поддячий Крякунний”, “Парашут (тобто легкоспад) винайшов у 1911 р. Г. Є. Котельников”, а “Спеціальні лижви для літаків розробив російський інженер Лобанов у 1913 р.” ...

⊕ – У моїй музіці багато гарного й нового, – сказав молодий композитор до Франца Ліста самовпевненим тоном. Ліст прочитав ноти і зауважив: – Шкода тільки, що гарне – не нове, а все нове – не гарне!

⊕ Молодий здоровий шотляндець іде вулицею, опираючись на милиці. – Ти ж здоровий, слава Богу, навіщо тобі милиці? – Коли помер мій дядько, – відповів той, – то залишив мені оці милиці, як спадщину. Нехай же не стоять задурно! От, я й ходжу з ними! ..

Учитель:

— Твій твір «Наш собака» слово в слово подібний до твого брата.

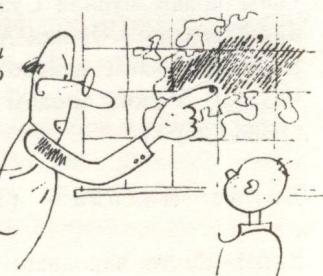
— Але ж у нас був тільки один собака! — простодушно відповіла Ельза.

* * *

Показуючи пальцем щось на географічній карті, вчитель питав:

— Карл, що це?

— Це вказівний палець, учителю.

Нові книжки

- Микола Понеділок, "Говорить лише поле" – збірка хвилюючих оповідань про українську людину в останніх десятиліттях; кілька оповідань присвячені темі української молоді під советами та під час 2-ої світової війни. Книгу прегарно ілюструвала Галина Мазепа. М. Понеділок вивив себе тонким знавцем людської душі; у його творах – без огляду на трагізм ситуацій, – відчутний оптимізм, глибока віра в непереможність тих, хто стоїть за справедливість.
- Юрій Тис "На світанку" – історична повість про життя і діяльність української письменниці Марко Вовчок, яку Т. Шевченко не даремно називав своєю донькою. Марко Вовчок багато мандрувала, довгий час жила в Парижі. Автор сумлінно

опрацював історичні матеріали про письменницю, яка дала нашій літературі видатні твори про заведену Росією в Україні кріпаччину.

• Василь Гайдарівський, повість "Заячий пастух" – пригоди двох хлопчиків-мандрівників по Україні ще за царських часів; твір написано гарною українською мовою, з небуденою фантазією. Чудові ілюстрації молодого мистця Ніни С. Климовської доповнюють книгу.

• Святослав Гординський, "Поети Заходу" – 60 перекладів, виконаних з великим відчуттям оригіналів, з латинської, італійської, французької, англійської, американської, німецької і польської поезії. Настільна книга для любителів поезії.

Нові фільми

"Жіг'О" – новий кольоровий фільм, продукція "Сьомого Мистецтва". Фільм поставлений за оповіданням Жакі Клесона, який виконує в "Жіг'о" головну роль та написав до цього ж фільму чудову зворушливу музику.

У "Жіг'О" трагічне поєднане з комічним, як це є буває в житті. Німий від роду Жіг'о – "конс'єрж" чи "гаузкіпер" у Парижі, – живе в підвалі, забутий людьми. Але він любить людей, любить тварин. І коли до нього приблудились бездомні маті з маленькою донечкою – Жіг'о робить все можливе, щоб допомогти їм, щоб прикрасити життя маленької сирітки. Але бюрократи в подяку за все – проголошують Жіг'о божевільним... Це хвилюючий і оптимістичний фільм, що ззвучить, як велика поема про велике людське серце (1962).

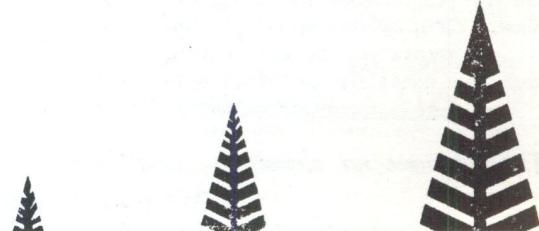
RISE OF SOVIET POWER—Documentary

"Зростання совєтської сили" – документальний фільм, продукції BBC, про падіння царя й російської імперії, прихід до влади Леніна, Сталіна, Хрущова. Кілька кадрів присвячені Україні: демонстрація за підтримку Української Центральної Ради в Києві, підписання умови в Брест-Литовському. Але диктор увесь час говорить про... Росію. Подивіться

цей фільм по телебаченні і пишіть відповідні листи до студії, яка фільм транслюватиме.

"Тарас Бульба" – художній кольоровий фільм голивудської продукції за повістю Миколи Гоголя про геройче українське козацтво. В головній ролі – Юл Брайнер (Жюль Бріонер). У фільмі, цікаво поставленому, є, однак, дуже багато перекручень української історії.

"Відкриття Пам'ятника Героям" – український документальний кольоровий фільм, випуск Організації Визвольного Фронту у США. На ньому зафікована Маніфестація на Осели СУМА біля Елленвіл з нагоди 20-ліття УПА та відкриття Пам'ятника Героям (роботи М. Черешньовського). Кінооператор Я. Кулинich, дикторський текст – Л. Полтава, диктор – Є. Курило. Фільм є одним з цінних документів до історії української політичної еміграції за океаном (1962).

ФОТОДОКУМЕНТ

Піонери у таборі "Молода гвардія" (Одеса) – із советської преси –

ЖИТТЯ ШКОЛЯРІВ І МОЛОДІ на Львівщині

Розповідь юн. Христини Принади,
яка недавно прибула з Української РСР і тепер
живе у штаті Нью-Джерзі

Місто Стрий є в Західній Україні, недалеко Львова. Лежить воно над гірською рікою Стриєм, яка дає мешканцям околиці у літні місяці – прохолоду на природних пляжах.

У той час, як я жила там, у Стриї було десять шкіл, з того шість російських, і тільки чотири українські. В російських школах немає української мови, зате в українських вчать російської мови по дві години тижнево. Деякі вчителі ставляться дуже неприхильно, а то й вороже, до українських дітей, вимагають, щоб діти говорили до них тільки по-російському.

Усі діти від 1-шої до 3-твої класи мусять належати до "жовтенят", а від 4-тої класи до 7-мої належать до "піонерів". "Жовтнята" носять на грудях п'ятикутні зірки, а "піонери" на шій мають трикутні хустки т. зв. "галстуки". Коли вже молодь приходить до сьомої класи, автоматично переходить з "піонерів" до "комсомольців". "Комсомольці" мусять носити відзнаки на грудях.

У Стрию є дві церкви, до яких у неділю ходить дуже багато українських дітей, від найменших до найстарших, мимо того, що комуністи противні тому.

До школи усі школярі ходять по шість днів на тиждень, від понеділка до суботи включно, і мусять вчитися

дуже багато і в школі, і вдома. Деяким дітям, в дорозі до школи, треба переходити мимо церкви, але часто діти бояться навіть перехреститися, бо за "піонерами" і "комсомольцями" все хтось слідкує. Багато дітей хрестяться крадькома.

У кожній школі вмовляють у дітей, що немає Бога на світі, і говорять різні нісенітниці і богохульства.

У школах заборонено вчити історію України. Зате комуністи дуже величають Тараса Шевченка й Івана Франка. Але їхнє величання Шевченка і Франка дуже фальшиві. Твори тих поетів змінені на большевицький лад. Комуністи стараються зробити з віруючого Шевченка – невіруючого в Бога і твердять, що Шевченко був пробудителем соціалізму в Україні. Якби комуністи не прославляли Шевченка і Франка, вони мали б ще більше ворогів на Україні.

В нашій школі вчили чужі мови. З трьох наших класів брали французьку мову, а одна німецьку. Кожну мову береться в школі три роки. Від сьомої до десятої класи усі мусять вивчати англійську мову.

Діти починають ходити до школи від сьомого року життя, а кінчають у сімнадцять років, бо в комуністичній системі є тільки десять клас.

Після закінчення "десятирічки" старші хлопці й дівчата мусять їхати на так звані "цілинні землі" на Казахстан. Там, кажуть, є тільки степ і небо, та більше нічого. Власними руками мусить молодь сама ставити собі бараки й засівати землю.

От як живуть українські школярі в поневоленій Україні.

Пишіть нам на адресу: „KRYLATI”

315 East, 10th St.
New York 9, N. Y. U. S. A.

юн. Христина Принада
Картерет, Нью-Джерзі